

μη αναγωγιμότητα του συναισθήματος, δηλαδή του άλλου και της σχέσης με το(ν) άλλο(ν).

E. P.: Το πάθος και η σύγκρουση...

Z. Nt.: Ο άλλος, η άφιξη του άλλου είναι πάντα κάτι το ανυπολόγιστο. Παράγει βέβαια αποτελέσματα στη μηχανή, τα οποία εντούτοις δεν μπορούν να υπολογιστούν από τη μηχανή. Πρέπει να *σκεφτούμε*, δηλαδή εν προκειμένω να *επινοήσουμε* αυτό που είναι αναγκαίο, για να μην κλείσουμε τα μάτια μας ενώπιον της μηχανής και ενώπιον της εκπληκτικής προόδου του υπολογισμού, κατανοώντας ταυτόχρονα, εντός και εκτός της μηχανής, αυτό το παίγνιο του άλλου, αυτό το παίγνιο με το(ν) άλλο(ν). Άπαξ και αποδεχτούμε την αρχή του και εκτεθούμε στο(ν) άλλο(ν) –εν ολίγοις, στο συμβάν που έρχεται να μας επηρεάσει, εν ολίγοις σε αυτό το συναίσθημα που ορίζει τη ζωή–, εκείνη τη στιγμή, οφείλουμε να ετοιμαστούμε για να επινοήσουμε τον ερχομό ενός λόγου που θα είναι σε θέση να το συνυπολογίσει αυτό.

E. P.: Αυτό ακριβώς που αποκαλείτε «φιλοξενία»¹⁷.

17. Ο Ζακ Ντεριντά έχει προσεγγίσει πολλές φορές το ζήτημα της φιλοξενίας: «Κάθε αφιχθείς δεν γίνεται δεκτός ως φιλοξενούμενος, εάν δεν επωφελείται του δικαιώματος στη φιλοξενία ή του δικαιώματος στην αυυλία κ.λπ. Δίχως αυτό το δικαίωμα, δεν μπορεί να εισαχθεί στο “σπίτι μου”, στο “σπίτι” που τον φιλοξενεί (host) παρά ως παράσιτο, ως ψεύτικος, παράνομος, λαθραίος φιλοξενούμενος, που απειλείται με απέλαση ή σύλληψη» (*De l'hospitalité*, Calmann-Lévy, Paris 1997, σ. 57). Βλ.

Z. Nt.: Επί παραδείγματι. Είναι ενδεχομένως ένα από τα ονόματα αυτού του πράγματος: να υποδεχτούμε, με επινοητικό τρόπο, με πνεύμα συνεισφοράς, αυτό(ν) που έρχεται στον οικο μας, αυτό(ν) που έρχεται σ' εμάς, αναπόφευκτα και δίχως πρόσκληση.

E. P.: Όταν ξέσπασε η υπόθεση των «χωρίς χαρτιά»¹⁸, προχωρήσατε σε μια θεαματική παρέμβαση γι' αυτό που αποκαλείτε «αδίκημα φιλοξενίας»¹⁹.

επίσης «Κοσμοπολίτες όλων των χωρών, ακόμη μια προσπάθεια!», στο Jacques Derrida, *Πέραν του Κοσμοπολιτισμού*, ό.π., σσ. 13-50.

18. Η υπόθεση των «χωρίς χαρτιά» αρχίζει στις 18 Μαρτίου 1996, τη στιγμή που 430 αφρικανοί σε παράτυπη κατάσταση (χωρίς χαρτιά ταυτότητας), με την υποστήριξη πολλών ανθρωπιστικών οργανώσεων, κατέλαβαν την εκκλησία του Αγίου Αμβροσίου στο 11ο διαμέρισμα του Παρισιού και άρχισαν απεργία πείνας ζητώντας τη νομιμοποίησή τους. Το συμβάν αυτό λαμβάνει χώρα τη στιγμή που η τότε κυβέρνηση, που υποστηριζόταν από τη δεξιά πλειοψηφία του Κοινοβουλίου, προσανατολιζόταν στην ενίσχυση των «νόμων Πασκουά-Ντεμπρέ» [υπουργού Εσωτερικών της δεξιάς γαλλικής κυβέρνησης – Σ.τ.Μ.] για τη μετανάστευση, οι οποίοι είχαν υιοθετηθεί τον Δεκέμβριο του 1993. Άλλες ενέργειες του ίδιου είδους θα επιχειρηθούν στη συνέχεια από μετανάστες με την υποστήριξη πολλών διανοουμένων. Η υπόθεση θα πάρει παράταση με την άνοδο της αριστεράς στην εξουσία, μετά τις βουλευτικές εκλογές του Ιουνίου του 1997.

19. Jacques Derrida, «Manquements du droit à la justice», αυτοσχέδια παρέμβαση της 21ης Δεκεμβρίου 1996 στο Théâtre des Amandiers, κατά τη διάρκεια μιας διαδήλωσης υποστήριξης στους «χωρίς χαρτιά», στο Jacques Derrida, Marc Guillaume και Jean-Pierre Vincent, *Marx en jeu*, Descartes & Cie, Paris 1997, σσ. 73-91.

Ζ. Ντ.: Το «αδίκημα φιλοξενίας» ήταν ένα παράθεμα: μια τρομερή έκφραση του Ζακ Τουμπόν²⁰, αν θυμάμαι καλά. Μια οικογένεια από τη Βρετάνη είχε φιλοξενήσει, φιλικά, Βάσκους φίλους της που βρισκόταν σε μη νόμιμη κατάσταση. Αλλά, σύμφωνα με ένα νόμο, τον οποίο υπενθύμισε ο Τουμπόν, ο νομοθέτης μπορεί να ασκήσει δίωξη σε ανθρώπους οι οποίοι, ακόμα και με προσωπικό και ιδιωτικό τρόπο, δέχονται, στο τραπέζι ή στο σπίτι τους, πρόσωπα που είναι σε μη νόμιμη κατάσταση. Στην περίπτωση αυτή, επρόκειτο για Βάσκους²¹. Αυτή η έκφραση μου είχε φανεί, ας πούμε, *εκπληκτική*. Με ένα πλήγμα, γιατί επρόκειτο όντως για βίαιο πλήγμα, η παροχή φιλοξενίας συνδέθηκε με μια εγκληματική πράξη.

Αν μια πολιτική ρητορική ήταν σε θέση να συνδέσει αυτές τις δύο λέξεις, τότε αυτό το βρόμικο πλήγμα θα μπορούσε να νομιμοποιήσει το χειρότερο. Για να επανέλθω στη συζήτηση που ανοίγετε, αντιπαραθέτω πάντα την απροϋπόθετη φιλοξενία –*καθαρή φιλοξενία ή φιλοξενία της επίσκεψης*–, που συνίσταται στο να αφήνουμε να έρθει ο επισκέπτης, ο απρόσμενα αφιχθείς, δίχως να του ζητούμε λογαριασμό, δίχως να απαιτούμε το διαβατήριό του, προς τη *φιλοξενία της προσκλήσης*.

Η καθαρή ή *απροϋπόθετη* φιλοξενία συνεπάγεται ότι ο αφιχθείς δεν προσκλήθηκε εκεί όπου παραμένω κύριος του οίκου μου και εκεί όπου ασκώ τον έλεγχο του σπιτιού μου,

20. Jacques Toubon: γάλλος δεξιός πολιτικός (στέλεχος του RPR, του γκωλικού κόμματος του Ζακ Σιράκ), τότε υπουργός Δικαιοσύνης. [Σ.τ.Μ.]

21. Βλ. Jacques Derrida, «Κοσμοπολίτες όλων των χωρών, ακόμη μια προσπάθεια!», στο *Πέραν του Κοσμοπολιτισμού*, ό.π., σσ. 33-34.

του εδάφους μου, της γλώσσας μου, εκεί όπου κατά κάποιον τρόπο θα όφειλε να υποταχθεί (σύμφωνα με τους κανόνες της υπό προϋποθέσεις φιλοξενίας, αντιθέτως) στους ισχύοντες κανόνες του τόπου που τον υποδέχεται. Η καθαρή φιλοξενία συνίσταται στο να αφήσουμε ανοιχτό το σπίτι μας στον απρόβλεπτο αφιχθέντα, που μπορεί να είναι ένας εισβολέας, και δη ένας επικίνδυνος εισβολέας, ικανός να προκαλέσει ενδεχομένως το κακό. Αυτή η καθαρή ή απροϋπόθετη φιλοξενία δεν συνιστά μια πολιτική ή νομική έννοια. Στην πραγματικότητα, για μια οργανωμένη κοινωνία που έχει τους νόμους της και θέλει να διαφυλάξει την υπέρτατη κυριαρχία του εδάφους της, του πολιτισμού της, της γλώσσας της, του έθνους της, για μια οικογένεια, για ένα έθνος που προσπαθεί να ελέγξει την πρακτική φιλοξενίας που το διέπει, είναι αναγκαίο να υπάρχουν περιορισμοί και προϋποθέσεις της φιλοξενίας. Αυτό μπορεί ενδεχομένως να συμβεί με τις καλύτερες των προθέσεων, διότι η απροϋπόθετη φιλοξενία μπορεί επίσης να έχει αρνητικά αποτελέσματα.

Εντούτοις, αυτές οι δύο τροπικότητες φιλοξενίας παραμένουν μη αναγώγιμες η μία στην άλλη. Αυτή η διάκριση απαιτεί την αναφορά στη φιλοξενία την οποία ονειρευόμαστε και την οποία επιθυμούμε ενδεχομένως με αγωνία: στην έκθεση σ' *αυτό (ν) που* καταφθάνει. Η καθαρή φιλοξενία, δίχως την οποία δεν υφίσταται η έννοια της φιλοξενίας, ισχύει αναφορικά με τη διέλευση των συνόρων μιας χώρας, αλλά έχει επίσης ένα ρόλο στην καθημερινή ζωή: όταν φθάνει κάποιος, όταν φθάνει η αγάπη, για παράδειγμα, παίρνουμε ένα ρίσκο, εκθέτουμε εαυτούς. Για να κατανοήσουμε τούτες τις

καταστάσεις, πρέπει να διατηρήσουμε αυτό τον ορίζοντα που δεν έχει ορίζοντα, αυτό τον απεριόριστο χαρακτήρα της απροϋπόθετης φιλοξενίας, την ίδια στιγμή που γνωρίζουμε ότι δεν μπορούμε να τη μετατρέψουμε σε μια πολιτική και νομική έννοια. Δεν υπάρχει χώρος γι' αυτό τον τύπο φιλοξενίας στο δίκαιο και την πολιτική.

E. P.: Παρεμβαίνετε αποδομητικά σ' αυτή την υπόθεση. Αφενός, δέχεστε καθ' ολοκληρίαν ότι μπορεί να υπάρχει μια μεταναστευτική πολιτική, εν ολίγοις ένας έλεγχος των μεταναστευτικών ροών, και αφετέρου, επισημαίνετε, στο πλαίσιο μιας ιδιαίτερα σύνθετης εργασίας πάνω στις λέξεις και τη γλώσσα, τα όρια και τις αυταπάτες μιας πολιτικής στάσης που θα ήθελε να ελέγξει, μέσω της τεχνολογίας, το ζήτημα της φιλοξενίας εν γένει.

Ως προς αυτό, συμφωνώ απολύτως μαζί σας. Ποτέ μου δεν πίστεψα ότι θα έπρεπε να ανοίξουμε τα σύνορα και να μην ελέγχουμε τις μεταναστευτικές ροές. Και, εντούτοις, δεν ήμουν ικανοποιημένη με την πολιτική της αριστεράς σ' αυτό το θέμα, μολονότι τη βρίσκω καλύτερη από την πολιτική της δεξιάς. Κυρίως, δεν μου άρεσε να βλέπω ορισμένους υπεραριστερούς διανοούμενους, που αποτελούσαν βεβαίως μικρή μειοψηφία, αλλά είχαν την υποστήριξη κι άλλων, να συγκρίνουν τον Πατρίκ Βέλ με έναν οπαδό της τελειωτικής λύσης²², αποδίδοντάς του προθέσεις που ποτέ δεν

22. Βλ. Pierre Tévanian και Sylvie Tissot, στο *Mots à maux. Dictionnaire de la lepénisation des esprits*, Dagorno, Paris 1998, σ. 209:

είχε. Εκείνη τη στιγμή, αρνήθηκα να υπογράψω οποιαδήποτε έκκληση ως προς αυτό το ζήτημα. Υπήρξα πάντοτε επιφυλακτική απέναντι σε όλους όσους διατείνονται ότι αγωνίζονται για μια δίκαιη υπόθεση με ακραία επιχειρήματα.

Z. Nt.: Έχοντας περιγράψει το πεδίο της φιλοξενίας υπό προϋποθέσεις, μπορούμε να αναφερθούμε σε μια αντίστοιχη πολιτική. Στο εσωτερικό αυτού του πεδίου, μπορούμε επίσης να μην είμαστε σύμφωνοι –αυτό συνέβη με εμένα– με τις πολιτικές αποφάσεις που πήρε ο Σεβενεμάν και η κυβέρνηση στην οποία μετείχε. Επισήμανα, μαζί με άλλους, ότι υπήρχε πολύ περισσότερος χώρος απ' όσο λεγόταν για να υποδεχτούμε περισσότερους ξένους, και ότι η μετανάστευση δεν είχε αυξηθεί, σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς που προβάλλ-

---

«Ακούγοντας εκφράσεις όπως “μετανάστευση μηδέν”, “ούτε ένας επιπλέον μετανάστης”, ή ακόμα ακούγοντας τις λέξεις του σοσιαλιστή πολιτειολόγου Πατρίκ Βέλ, δεν μπορούμε παρά να σκεφτούμε μία άλλη έκφραση: “τελειωτική λύση”». Ο Ζαν-Πιερ Σεβενεμάν, υπουργός Εσωτερικών της σοσιαλιστικής κυβέρνησης του Λιονέλ Ζοσπέν, επικύρωσε την απόφαση που πάρθηκε τον Αύγουστο του 1997 να μην καταργηθούν οι νόμοι Πασκουά-Ντεμπρέ, αλλά να τροποποιηθούν, εφαρμόζοντας ένα μέρος των προτάσεων του ιστορικού Πατρίκ Βέλ, οι οποίες περιλαμβάνονταν στην έκθεση που συνέταξε ο τελευταίος κατόπιν αιτήματος του υπουργού σχετικά με τον κώδικα περί εθνικότητας. Τον Οκτώβριο του 1997, ο Σεβενεμάν δέχθηκε την επίθεση 1.000 διανοουμένων και καλλιτεχνών, οι οποίοι υπέγραψαν μια έκκληση «απαιτώντας τη νομιμοποίηση όλων των χωρίς-χαρτιά που είχαν κάνει αίτηση» (βλ. *Le Monde* της 2ας Οκτωβρίου 1997). Ήταν η πρώτη σημαντική ρήξη ανάμεσα στη σοσιαλιστική κυβέρνηση και τους διανοούμενους, που περιέμεναν ότι ο Ζοσπέν θα τηρούσε τις προεκλογικές δεσμεύσεις του και θα καταργούσε τους περιφημους νόμους.

λονταν για το περίφημο «κατώφλι ανοχής». Δεν έπρεπε να ενδώσουμε, για εκλογικούς ή άλλους λόγους, στις έντρομες φαντασιώσεις εκείνων που νόμιζαν ότι έχουν «κυριευθεί» από τη μετανάστευση των βορειοαφρικανών. Συνεπώς, από τη στιγμή που είχε αναγνωριστεί η αναγκαιότητα, και οι αρετές, μιας υπό προϋποθέσεις φιλοξενίας, η διαμάχη γινόταν εφικτή και θα μπορούσε κάτι να επιτευχθεί μέσα από μια σχετική αντιπαράθεση, σε ένα συγκεκριμένο μέτωπο.

Γι' αυτό και έκρινα υπερβολικές τις δηλώσεις του Ζαν-Πιερ Σεβενεμάν, όταν θεώρησε ότι έπρεπε να κατηγορήσει για «ανευθυνότητα» τους διανοούμενους που ήθελαν να ανοίξουν όλες τις πόρτες²³. Κανένας δεν ζήτησε να καταργηθούν τα σύνορα ή να μην υπάρχει πλέον βίζα. Ο χαρακτηρισμός περί ανευθυνότητας και η καταγγελία εκείνων που πάλευαν για μια πιο γενναιόδωρη, και όχι λιγότερο καλά υπολογισμένη, φιλοξενία υπήρξε προσβλητική χειρονομία, που εξέφραζε την πολιτική αδυναμία μιας ρητορικής παρεκτροπής.

23. Βλ. *Le Monde* της 2ας Οκτωβρίου 1997. Σε ένα κείμενο υποστήριξης προς τον Ζαν-Πιέρ Σεβενεμάν, που δημοσιεύτηκε στη *Libération* της 7ης Οκτωβρίου 1997, όσοι υπέγραψαν την έκκληση κατηγορούνται για «παραπλανητική προβοκάτσια» και για «φιλεισπλαχνη αφέλεια».

5

Βία κατά των ζώων

E. ΡΟΥΝΤΙΝΕΣΚΟ: Μεταξύ των σημερινών παρεκτροπών του επιστημονισμού, υπάρχει μία που κάνει ιδιαίτερη αίτηση, καθώς συνδυάζει μια ωφελιμιστική και γνωστικιστική προοπτική, ένα νομικό ιδεώδες αλλά και μια δήθεν οικολογική συλλογιστική (ή «οικολογίας βάθους»). Αναφέρομαι στο «δαρβινικό» σχέδιο που επινόησαν οι Πάολα Καβαλιέρι και Πήτερ Σίνγκερ¹, το οποίο δεν υποστη-

1. Paola Cavalieri και Peter Singer, *The Great Ape Project. Equality beyond Humanity*, Saint Martin Press, New York 1994. Βλ. επίσης τα δύο τεύχη της επιθεώρησης *Le Débat*, όπου έχουν συγκεντρωθεί άρθρα αναφορικά μ' αυτό το ζήτημα. Συγκεκριμένα: Paola Cavalieri, «Les droits de l'homme pour les grands singes non humains?», *Le Débat*, 108, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2000, σσ. 156-162, και την απάντηση της Élisabeth de Fontenay, «Pourquoi les animaux n'auraient-ils pas droit à un droit des animaux?», *Le Débat*, 109, Μάρτιος-Απρίλιος 2000. Βλ. επίσης Élisabeth de Fontenay, *Le silence des bêtes. La philosophie à l'épreuve de l'animalité*, Fayard, Paris 1998.

JACQUES DERRIDA
ELISABETH ROUDINESCO

Συνομιλίες για το αύριο

μετάφραση: Τάσος Μπέτζελος
επιστημονική επιμέλεια: Άρης Στυλιανού

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ